

СТРУКТУРНО – ФАЗОВИЙ АНАЛІЗ СКЛАДНИХ ГІМНАСТИЧНИХ ВПРАВ

РОМАН РАЙТЕР, МІКОЛА СЛАВІК

Львівська комерційна академія.

Львівський державний університет фізичної культури

Вступ. Виконання гімнастичних вправ пов'язано із складними просторовими переміщеннями тіла гімнаста відносно снаряду і забезпечується сукупністю одночасних і послідовних дій гімнаста, які включають взаємодію ланок його тіла між собою, а також взаємодію опорних ланок із снарядом. Весь ланцюг послідовних дій складних вправ є цілісним рухом, який тільки умовно може бути поділений на частини [1].

При аналізі кінематичних і динамічних характеристик гімнастичних вправ довгий час дотримувалися трьохструктурного поділу [2,3,4]. Більш поглиблений аналіз вправ з виділення стадій і під фаз був запропонований пізніше [5] яким користуються і понині. Однак суттєвий ріст складності вправ (особливо тих, в яких є виражені без опорні положення) вимагає більш глибокого підходу до їх вивчення.

Постановка завдання і мета дослідження. Дослідження ґрунтувалося на аналізі спеціальної літератури і загальнінні біомеханічного аналізу складних гімнастичних вправ з метою розробити схему структурно-фазового аналізу гімнастичних вправ.

Результати досліджень та їх обговорення. Розглянемо розроблений нами системно-структурний підхід до аналізу гімнастичних вправ на прикладі виконання вправи високої складності з фазою польоту "Переліт Ткачова" з поворотом на 360° у вис.

Аналізуючи підготовчу стадію, ми виділяємо дві характерні фази дії. В першій фазі дії пов'язані із збільшенням швидкості витягнуто-випрямленого тіла. На це вказують дані біомеханічного аналізу пропорційно зростаючих кутових швидкостей ніг, тулуба і плечей. В другій фазі – це дії, пов'язані із замахом, на що вказує зростання кутових швидкостей переміщення плечей і ЗЦВ по відношенню до кутової швидкості переміщення ніг. Подібне структурне визначення фаз у даній стадії можна зустріти у працях інших авторів, що досліджували техніку махових вправ [4,5].

Підготовча стадія містить в собі загально-організуючі дії початку руху. Утримуючи витягнуто-випрямлену позу і майже не змінюючи її в процесі руху, гімнаст в даній стадії готує себе до рішучих дій. Завдяки таким простим змінам положення тіла у просторі створюються умови, які дозволяють якісно виконати вправу в цілому. Тому підготовчі дії, які на практиці називаються "спадом", є одним з основних локальних елементів технічної підготовки.

Дії основної стадії являють собою головну ланку в ланцюжку рухів, які складають всю вправу. З досліджень Ю.К. Гавердовського [2] відомо, що більшість махових вправ в стадії основних рухів можуть складатись з двох фаз (дії з моноциклом) або трьох фаз (дії з контроциклом).

Дані біомеханічного аналізу наочно вказують на відмінності в руховому складі махових вправ з "моно" і "контр" циклами основних дій. При двохфазовому циклі основних дій з моноциклом (зістрибування «сальто прямим тілом»), можна виділити дві характерні рухові фази: перша фаза пов'язана з діями, які ~~забезпечують підйом до висхідного~~ руху ніг "кидком"; друга - з рухами, які забезпечують інтенсивність "обертового" руху тіла в одному напрямку "передстартові дії".

При трьохфазовому циклі основних дій з контроциклом (переліт Ткачова), виділяються три рухові фази. В першій фазі – "кидок"; в другій – рухи, що забезпечують перерозподіл швидкостей руху окремих частин тіла за рахунок зміни характеру зусиль, які прикладає гімнаст до грифу поперечини "підготовка до контрдії". В результаті цього,

наступній стадії починає обертатись в новому напрямку. В третій фазі рух в новому напрямку веде до перерозподілу швидкостей на суміжні ланки під дією характеру зусиль, розвинутих в другій фазі, і характеру зусиль, які прикладає гімнаст при взаємодії з опорною "контролі". Дії основної стадії мають виконавчу функцію. В даній стадії шляхом власних зусиль гімнаст в значній мірі забезпечує виконання вправи в цілому. Наскільки швидко і активно будуть рухи гімнаста в основній стадії, настільки буде виконана програма всього руху. Отже, дії даної частини руху повинні бути виділені як самостійний елемент технічної підготовки.

Звернемося до наступної структурної частини махових вправ – стадії реалізації. Стадія реалізації найбільш яскраво виявляється в таких діях, як зіскоки, перельоти, падіння. В "перельоті Ткачова" в стадії реалізації можна виділити дві фази дій: "безопорне обертання" і "підготовка до приходу". Також дві виражені фази проглядаються під час виконання сальто прямим тілом. Дана стадія може бути помітною у різноманітних вправах як в послаблено-опорному, так і безопорному положенні і пов'язана переважно з безопорними властивостями дій тіла гімнаста. В той же час, в стадії реалізації спортсмен може за рахунок особистих активних зусиль вводити ускладнюючі дії, такі як додаткові обертання, повороти, перехвати та інші. В цьому зв'язку виділення даної частини руху в якості елементу спеціалізованої технічної підготовки є достатньо очевидним.

Розглядаючи рухливу структуру махових гімнастичних вправ, з метою визначення локальних елементів технічної підготовки, необхідно виділити рухові дії, пов'язані з моментом припинення активної взаємодії гімнаста з опорою. Це так звані у практиці гімнастики "відходи" та дії з відпусканням рук чи однієї руки.

В структурному відношенні даній елемент техніки не має власної ~~яскраво вираженої~~ стадії. Він умовно займає як би проміжне положення, взаємо пов'язуючи стадію основних дій із стадією реалізації. Дана дія повинна бути виділена в якості елементу локальної технічної підготовки так, як в цій частині руху за рахунок активної роботи самого гімнаста визначається подальша якісна форма всього руху. Нарешті розглянемо заключну стадію "фаласне завершальну", яка в одних діях може бути зв'язуючою частиною, а в інших - фінальною.

На прикладі "перельоту Ткачова" "власне-завершальна" стадія викладена у вигляді перехідної частини, що умовно називається "приходом". Вона забезпечує в даному випадку взаємозв'язок даного руху з другим в процесі виконання з'єднань і комбінацій. У іншій вправі - "сальто прямим тілом", ця ж стадія характеризує завершення всієї вправи. Це так зване "приземлення".

Підводячи підсумок потрібно відмітити, що виділення елементів СТП в залежності від ступеня значущості кожного локально виділеного елемента в керуванні цілісними рухами, дає можливість у питанні визначення технічної бази не упустити три важливих моменти: по-перше, охопити всі частини цілісного руху локалізованої підготовки; по-друге, виділити ті локальні елементи техніки, які мають найбільш складну рухову структуру; по-третє, визначити в якості найбільш важливих локальних елементів тільки ті вузькі частини, які відіграють вирішальну роль в здійсненні руху як цілісного рухового акту.

Висновки:

1. Структурний аналіз гімнастичних вправ дозволив на основі вивчення деяких закономірностей внутрішньої будови складних вправ виділити найбільш важливі, з точки зору технічної підготовки, структурні частини рухів.

2. Розглянутий структурно-фазовий аналіз дає можливість розглядати підпорядкування цих частин у сукупності гімнастичних вправ так, як знання цих підпорядкувань в середовищі споріднених елементів дозволяє в деякій мірі виявити

наскільки широко охоплює той чи інший локально-видовий елемент, рухи на снаряді в цілому.

3. Детальний аналіз структури махових вправ в гімнастиці таким чином дозволяє виділити, як самостійні елементи локальної технічної підготовки тільки ті частини цілісних рухів, які несуть в собі найбільш важливу функцію для виконання програми дій.

Анотація. В роботі аналізується розгорнені версії споруди колапсу на матеріалах відео. Вважається проблемою різноманітності розгорнених форм (форми) колапсу залежно від кваліфікації гімнаста і складності вправ.

Аннотация. В работе анализируется развернутые версии сооружения колапса на материалах видео. Считается проблемой разнообразия развернутых форм (формы) колапса в зависимости от квалификации гимнаста и сложности упражнений.

Summary. In papers the analysis of the spread versions of engineering of a collapse on materials of video. Are considered a problem of variety of the spread forms (shapes) of a collapse depending on qualification of the gymnast and complexity of exercises.

Література

1. Гавердовский Ю.К., Уткевич Г.К. К проблеме биомеханически-корректного расчленения гимнастических упражнений // Гимнастика: Сб. Вып. 2 / Сост. В.М.Смолевский. – Москва: Физкультура и спорт, 1984. – С. 34 – 38.
2. Гавердовский Ю.К. Структура и классификация гимнастических упражнений // Спортивная гимнастика: Учебник / Под ред. Ю.К. Гавердовского и В.М. Смолевского. – Москва: Физкультура и спорт. –1979. –С. 67 – 76.
3. Курьеров Н.А., Замов Б.М. Соскок сальто назад с поворотом на 360 // Теория и практика физич. культуры. – 1966. – №8. – С. 58 – 60.
4. Коренберг В.Б. Сквозь призму системного подхода // Гимнастика: Сб. / Сост. В.М. Смолевский; – Москва: Физкультура и спорт, 1987. – С. 36 – 42.
5. Гавердовский Ю.К. "... и корабль плывет": (Эволюция гимнастической техники, биомеханические эффекты, виды многоборья, усложнение упражнений, тенденции развития) // Теория и практика физической культуры. – 1997. – №11. – С. 47 – 53

РОЗРАХУНОК ВІДНОСНИХ ШВИДКОСТЕЙ РУХУ ГІМНАСТА

ІГОР БЛИЩАК, ВІКТОРІЯ ІВАНОЧКО, ЛАРИСА ДМИТРЕНКО

Львівська комерційна академія

Вступ. Графоаналітичний спосіб визначення відносних швидкостей може бути використаний спеціалістами по гімнастиці при біомеханічному аналізі техніки спортивних рухів, які, виконуються в одній площині. Кінематичні величини такі як шлях, швидкість, прискорення — дають просторово-часову характеристику руху, знання якої необхідно для вивчення спортивної техніки.

У свою чергу ясне розуміння спортивної техніки розширює можливості її вдосконалювання й покращення методики навчання.

Постановка завдання, результати дослідження. В основу пропонованого способу покладений метод циклограмметрії, який описаний у літературі [1]. Циклограмметрична обробка відеопромірів дозволяє встановити при графічному способі аналізу рухів тривалість руху, величину й напрямок шляху й т.д. При аналітичному способі знаходяться координати точок, знаючи які можна визначити величину їхньої абсолютної швидкості. Швидкість —